

รูปอีกาในจิตรกรรมไทย¹

Crow Figures in Thai Paintings

สนั่น รัตนะ | Sanan Rattana

บทคัดย่อ

การศึกษารูปอีกาในงานจิตรกรรมไทยเพื่อวิเคราะห์หาแนวคิด พบว่างานจิตรกรรมไทย ทั้งแบบประเพณีและร่วมสมัย ศิลปินใช้รูปอีกาเป็นสัญลักษณ์ โดยนำรูปร่างที่มีกายสีดำ หรือนิสัยการกินทุกอย่างอย่างไม่เลือกเป็นอาหาร แทนความหมายต่างๆ ถ่ายทอดจินตนาการแสดง ความรู้สึกในแง่มุมลบเป็นส่วนใหญ่ เช่น แสดงความน่ากลัว ความลึกลับ การบอกเหตุร้ายหรือ ลางสังหรณ์ ดังมีภาพปรากฏอยู่ในสมุดภาพไตรภูมิภค จิตรกรรมฝาผนังพระระเบียงวัดพระศรี รัตนศาสดาราม และผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยของศิลปินหลายท่าน

คำสำคัญ: จิตรกรรมไทย จิตรกรรมแบบร่วมสมัย กา

Abstract

The study of crow figures through their conveyed message was carried out in Thai Paintings of both traditional and contemporary styles. It led to a conclusion that they had been used mostly as a symbol of

¹ บทความนี้ได้นำเสนอด้วยการบรรยายต่อที่ประชุมสำนักศิลปกรรมราชบัณฑิตยสถาน วันพฤหัสบดี ที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2556

negative meanings like fear, mystery or even evil omen, due to their whole black-feathered bodies and their scavenging habits. Crow figures had been represented in different kinds of art works such as Tribhumikatha folded page book, Mural Painting along the galleries of the temple of the Emerald Buddha and other contemporary paintings created by many artists.

Keyword: Thai Paintings, contemporary Paintings, crow

บทนำ

กา...กา...กา เสียงร้องของนกที่มีสีดำตัวใหญ่ส่งเสียงร้องเป็นเอกลักษณ์ ราวกับว่าร้องบอกแนะนำตัวเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าตัวมัน คือ กา หรือ อีกา

อีกา เป็นนกที่กระจายพันธุ์เป็นวงกว้างในทวีปเอเชียปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี กินอาหารได้หลากหลาย ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับถิ่นที่อยู่ใหม่ๆ ได้ง่าย บางครั้งจึงถูกมองว่าเป็นนกที่ก่อความรำคาญ

อีกา มี 3 ชนิด คือ อีกาตะวันออก อีกาอินเดีย และอีกาปากใหญ่ มีขนาดโดยทั่วไป ความยาวลำตัวประมาณ 45-49 เซนติเมตร แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิภาค ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นแถบเกาะคูริลและคาบสมุทรซาฮาลินจะมีขนาดค่อนข้างใหญ่กว่านกกาบินซากถิ่นอื่น ส่วนอีกาอินเดียอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้มีขนาดเล็กกว่าอีกาบินซาก ทุกชนิดจะมีปากค่อนข้างยาว หงา และปากบนโค้งลง ขนสีเทาเข้มจากด้านหลังของหัวคอ ไหล่ ส่วนปีก หาง หน้าและลำคอจะเป็นสีดำเงา อีกาในอินเดียจะมีขนเป็นสีดำมากที่สุด

การกระจายพันธุ์ของอีกาในทวีปเอเชีย ตั้งแต่ตะวันออกเฉียงเหนือของอัฟกานิสถานทางตะวันออกเฉียงเหนือของอิหร่าน ทางทิศตะวันตกถึงทิศใต้ของอินเดีย ทวีปจนถึงทิศตะวันออกเฉียงใต้ของคาบสมุทรมลายู ลักษณะนิสัยเป็นนกที่หากินง่ายตั้งแต่พื้นดิน บนต้นไม้ กินได้ทั้งพืช สัตว์ ทั้งที่เป็นๆ และตายแล้ว

ในประเทศไทย อีกาเป็นนกประจำถิ่น พบได้ทั่วประเทศจากที่ราบไปจนถึงภูเขาสูงตามทุ่งโล่ง ป่าชายเลน ชายทะเล ในป่า พื้นที่เกษตรกรรม และสามารถปรับตัวเข้ามาอยู่อาศัยร่วมกับคนได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือในเมือง ลักษณะนิสัยเป็นนกที่เฉลียวฉลาด

รู้จักจดจำและลอกเลียนพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ได้ เป็นนกที่คล่องแคล่วว่องไวค่อนข้างก้าวร้าว มีความกล้าที่จะเข้ามาแย่งอาหารจากมนุษย์หรือเข้ามาขโมยอาหารที่ชาวบ้านตากหรือวางไว้ในนอกบ้าน อีคาทุกชนิดมีพฤติกรรมสะสมอาหารเอาไว้ในยามขาดแคลน บางชนิดจะขุดหลุมเอาอาหารแห้ง เช่น ลูกนัท ถั่ว หรือเศษเนื้อใส่ลงหลุมกลบด้วยดิน หรือเศษใบไม้ กิ่งไม้ บางชนิดเอาอาหารไปซุกไว้ตามกิ่งไม้ใบหญ้า จัดเป็นนกที่ชาวบ้านไม่ค่อยชอบอยากจะจับไล่ให้ไปไกลๆ จึงเป็นที่มาของการทำหุ่นไล่กา ที่พบเห็นได้อยู่ตามท้องทุ่งทั่วไป

จากพฤติกรรมการกินทุกอย่าง รวมทั้งสีดำทั้งตัวทำให้อีคาถูกมองในด้านลบ เช่น บ่งบอกถึงลางสังหรณ์ ลางบอกเหตุ ลางร้าย เคราะห์ร้าย ชี้ขโมย สกปรก หรือเชื่อว่าเป็นนกที่นำสารมาจากดินแดนแห่งความตาย มักใช้เป็นการเปรียบเทียบกับเยาะเย้ยถากถางในด้านลบเสมอ ดังปรากฏในสำนวนไทยที่เกี่ยวข้องกับอีคามากมาย เช่น คำอย่างอีคา ใจดำเหมือนกา อีคาคาบพริก กาในฝูงหงส์ กาหน้าดำเขาจำหน้าได้ เต็มแรงเต็มกา ตีงูให้กากิน สาวไล่ให้กากิน รอดปากเหยี่ยวปากกา เป็นต้น

จากนิทานพื้นบ้านที่ปู่ย่า ตายาย เล่าให้ลูกหลานฟังเมื่อครั้งเป็นเด็กว่า “ยายกับตาปลุกถั่วปลุกงาให้หลานเฝ้า หลานไม่เฝ้า อีการก็มาลักกินเมล็ดถั่ว เมล็ดงาของยายกับตา ยายมายายตา ตามาตาดิ”

จากข้อความที่ยกมานี้ เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกเล่าให้เด็กไทยได้รับรู้ และมีทัศนคติในทางลบกับอีคามาตั้งแต่เยาว์ ทัศนคตินี้การสร้างผลงานจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอีคาจึงมักเกิดขึ้นเป็นภาพในทางไม่ดีมาตลอดทั้งลางร้าย ลางสังหรณ์ สัตว์ชี้ขโมย กินซากเน่า หรืออุปมาเปรียบเทียบกับสีดำของอีคาในแง่มุมต่างๆ เสมอ

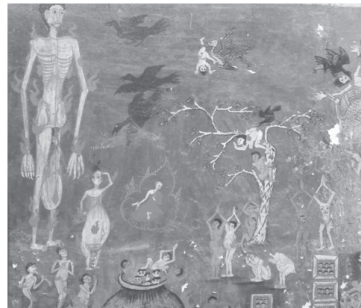
รูปอีคาในงานตกแต่งภาชนะ

หลักฐานรูปอีคาในผลงานศิลปกรรมที่เก่าแก่ในประเทศไทยเขียนบนภาชนะเครื่องเคลือบดินเผาที่พบเป็นลวดลายอีคาของแหล่งเตาเผาเวียงกาหลง ตำบลหัวฝ้าย อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เวียงกาหลงเป็นเมืองโบราณมีสมัยประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-21 มีแม่น้ำลาวไหลผ่านอยู่ใกล้ๆ ตัวเมือง พบหลักฐานทางศิลปกรรมเป็นเครื่องปั้นที่ใช้เนื้อดินสีขาว น้ำเคลือบบางใสมีรอยราน

เป็นรอยเล็กละเอียด ส่วนใหญ่มีน้ำหนักเบาเพราะใช้เนื้อดินที่ละเอียดปั้นภาชนะ มีสีขาวเหลืองนวล สามารถปั้นรูปภาชนะได้บางกว่าเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่นๆ ที่พบในประเทศไทย ลวดลายที่เขียนประดับบนภาชนะจะเป็นสีดำ มีลวดลายต่างๆ เช่น ลายพรรณพฤกษา ลายข้าวเปลือก ลายรูปคนและสัตว์ในตำนาน และที่สำคัญมีลวดลายกาด้วย ลวดลายเหล่านี้เขียนด้วยเส้นที่คมชัดอย่างประณีตและเป็นอิสระ สีของลวดลายจะเป็นสีดำตัดกับสีขาวของน้ำเคลือบอย่างชัดเจน

ในจิตรกรรมไทยแบบประเพณี มีหลักฐานการวาดภาพรูปอภินิหารในสมุดภาพไตรภูมิภคฉบัสมัยอยุธยาและฉบัสมัยธนบุรีเป็นเอกสารที่สร้างขึ้นจากความคิดรวบยอดในองค์ความรู้และความศรัทธาที่มีต่อเรื่องไตรภูมิซึ่งเป็นวรรณคดีชั้นเยี่ยมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นมรดกตกทอดตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี และเชื่อกันว่าพระญาติไท พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 1888 โดยมีพระราชประสงค์ที่จะใช้เป็นคำสอนให้ประชาชนของพระองค์ได้เรียนรู้ปรัชญาการดำรงชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักธรรมที่สำคัญคือ ประกอบกรรมดีละเว้นกรรมชั่ว รู้จักผลกรรมที่ส่งผลในทิศทางที่แตกต่างกัน 3 ประการ คือ ความสุข ความทุกข์ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ และ ความทุกข์นั้น

รูปอภินิหารในจิตรกรรมสมุดไทยรวมถึงในจิตรกรรมฝาผนัง จะพบรูปอภินิหารทำหน้าที่เป็นสัตว์กินซากในขุมนรก คอยฉีกกินหมูเปรด ผู้คนที่ทำบาปต่างๆ แล้วตกนรก เช่น บายยุงให้สงฆ์ผิดกันจะมีหนอนเจาะปากอยู่ บาปตีพ่อแม่ตายจะขอเนื้อตัวเองกิน บาปบังคับความผิดธรรม บาปหญิง นอกใจผัว บาปฆ่าสัตว์ขายเนื้อขายหนังเป็นแต่ชิ้นเนื้อและ

กระดุกให้แรงกล้าใจออกไปในอากาศ บาบทำไร่นาในเขตวัด บาบใส่รองเท้าวีซ่า ม้า ยั่วยานคานหามเข้ามาในเขตวัด บาบตัดหน่อไม้วัด บาบลอกทอง พระ เป็นต้น ซึ่งรูปอิกากจะเป็นนกคอยจิกกินซากศพ หรือสิ่งเน่าเปื่อยของหมูเป็ดต่างๆ ให้ความรู้สึกหดหู่ น่ากลัว เป็นภาพที่สอนให้ผู้คนไม่คิดที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ที่เป็นบาปเพื่อจะได้ไม่ตายตนกรกไปเป็นหมูเป็ดให้นกกาจิกกิน หรือในภาพจิตรกรรมฝาผนังพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

เรื่องรามเกียรติ์ห้องที่ 59 ตอนกุมภกรรณตั้งพิธีลับหอกโมกขศักดิ์ หนุมนกับองค์แปลงเป็นสุนัขเน่าลอยน้ำและมีอิกาคอยจิกกินเป็นอาหาร ช่างเขียนจะเขียนรูปอิกากำลังจิกกินซากเน่าของสุนัขที่ลอยน้ำอยู่หน้าพลับพลาของกุมภกรรณเพื่อจะขัดขวางทำลายพิธีกรรมของกุมภกรรณ

รูปอิกาในจิตรกรรมไทยร่วมสมัย

เมื่อวงการศิลปกรรมไทยเข้าสู่ยุคร่วมสมัยมีศิลปินไทยหลายๆ คนใช้รูปอิกาเป็นสัญลักษณ์แทนคำเรื่องราวต่างๆ เป็นผลงานที่เป็นปัจเจกบุคคลทั้งรูปแบบ แนวคิด วิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ผู้ชมภาพสามารถจินตนาการหรือตีความได้หลายแนวทางตามประสบการณ์ทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ชมผลงานศิลปกรรม ขอยกตัวอย่างผลงานของศิลปินร่วมสมัยพอสังเขป ดังนี้

สุมน ศรีแสง เป็นศิลปินในยุคแรกๆ ของศิลปกรรมร่วมสมัยไทย เลือกใช้รูปทรงของนกสีดำ เพื่อให้เกิดองค์ประกอบของภาพที่มีจังหวะ น้ำหนัก ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวในภาพด้วยเทคนิคภาพพิมพ์แม่พิมพ์ไม้ ให้ชื่อภาพว่า อิกา 1961 ได้รับรางวัลเหรียญทองแดงจากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 21 ปีพุทธศักราช 2504

ประพันธ์ ศรีสุตา สร้างผลงานศิลปกรรมขึ้นในปีพุทธศักราช 2510 ด้วยเทคนิคภาพพิมพ์แม่พิมพ์ไม้ ใช้รูปฝูงอิกาบินเหนือท้องทุ่ง ที่มีผู้คนและบรรยากาศอื่นๆ ในชนบท

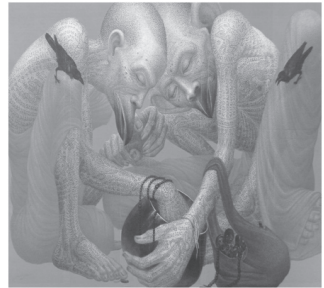

ประวัติ เล้าเจริญ สร้างผลงานศิลปกรรมแนวสื่อผสมและการจัดวาง ในผลงานชุด สุภาพจิตที่พี่สอนในปีพุทธศักราช 2544 ให้ชื่อภาพว่า ตีงูให้กากิน ซึ่งยังคงความหมายของ อีกาที่เป็นสัตว์กินซาก

อนุพงษ์ จันทร ศึกษาเรื่องราวของชุมชนรักและเป็ดหมู่มั่วต่างๆ ในไตรภูมิ และนำรูปอีกามาใช้เป็นสัญลักษณ์ในผลงานตั้งแต่ครั้งเป็นนักศึกษาในคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยให้ความหมายของอีกาเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งชั่วร้าย ความไม่ดี มีสีดำ สัตว์กินซาก ซึ่ขโมย ซึ่งเป็นความเชื่อแบบไทยๆ ที่ปลูกฝังกันมารวมถึงการตีความหมายของอีกา ในเชิงเปรียบเทียบโดยการนำเอาเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏเป็นข่าวบนสื่อในห้วงเวลานั้นๆ มาผสมผสานให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ บางครั้งใช้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ สำนวนคำพ้องเสียง เช่น คำว่าสีกาที่หมายถึงสีดำของอีกากับสีกาที่หมายถึงสุภาพสตรีที่เป็นชาวพุทธ หรือนำคำสอนตามแนวพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกมาตีความออกมาเป็นภาพนำเสนอออกมาในรูปแบบอุดมคติที่มีความเหมือนจริงมากขึ้น ผลงานชิ้นสำคัญ

ได้แก่ ผลงานจิตรกรรมที่ให้ชื่อว่า ภิกษุสันดานกา ซึ่งตีความจากการสังเกตพระภิกษุในพุทธศาสนาเกี่ยวกับเหตุปัจจัย 10 อย่างที่พระภิกษุสงฆ์มีลักษณะคล้ายอุปนิสัยของอึกา เป็นผลงานจิตรกรรมได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง จากการแข่งขันประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53 ในปีพุทธศักราช 2550 ใช้เทคนิคสีอะครีลิคบนผ้าจีวรขนาด 200 x 290 เซนติเมตร มีแนวคิดในการนำเสนอผลงานชิ้นนี้ว่า “ต้องการแสดงภาพลักษณ์ของเปรตที่แฝงอยู่กับผู้คนในสังคมปัจจุบัน โดยนำความเชื่อเรื่อง เปรตภูมิ ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ใช้เตือนสติให้มนุษย์มีความเกรงกลัวต่อผลแห่งกรรมและสร้างสำนึกให้ตั้งอยู่บนรากฐานของศีลธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์ความรู้สึกตามทัศนคติส่วนตัว ออกมาเป็นผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย” รายละเอียดในภาพมีรูปอึกา 2 ตัว คอยจ้องมองจะจิกกินบางสิ่งบางอย่างที่เปรตปากแหลมแบบอึกากำลังใช้มือล้วงสิ่งของอยู่ในภาชนะรูปทรงคล้ายบาตร รูปอึกาที่ใช้เป็นลักษณะอึกาที่คอยจ้องแย่งชิงหรือฉกขโมยสิ่งของตามความเชื่อของไทยมาแต่โบราณ

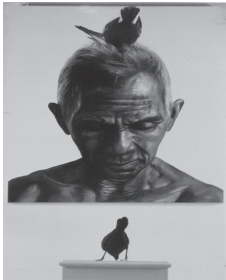

นาวิน เบียดกลาง นำเสนอผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยโดยมีแรงกระตุ้นจากการที่มีอึกา 2 ตัว จิกตีกันแล้วบินเข้ามาเกาะในห้องนอนและที่ประตูบ้านของตนเองในเวลาเช้าของวันหนึ่ง ของปีพุทธศักราช 2545 ประกอบในห้วงเวลาเดียวกันนั้น มีปัญหาต่างๆ เข้ามารุมเร้าในชีวิตจริงของเขาทั้งชีวิตครอบครัว เงินทองหน้าที่การทำงานทำให้เขาผูกโยงเหตุการณ์นกอึกาตีกันนั้นเป็นกลางร้ายหรือกลางบอกเหตุ ทำให้จิตใจสำนึก ครุ่นคิด หวาดวิตกกังวลต่างๆ นานา แล้วผูกโยงเรื่องราวทุกสิ่งทุกเหตุการณ์เข้าด้วยกันเป็นแนวคิดในการสร้างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยชุด ลางสังหรณ์ กิเลส ตัณหา เป็นภาพฝูงอึกากำลังไล่จิกตี หรือเกาะอยู่บนตัวเอง บนโบน้า และบนเตียงนอนในห้องของตนเอง เป็นต้น

ทวี รัชนิกร ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ประจำปี พ.ศ. 2548

เป็นศิลปินที่มีสำนึกทางความเป็นธรรมทางสังคมสูง เมื่อพบเห็นสิ่งที่ขัดความรู้สึก ขัดมโนสำนึก ก็จะนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานสะท้อนความรู้สึก ในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์สังคม การเมืองแบบไทยๆ ผลงานจิตรกรรมชื่อ “รุมทั้งถึงรากหญ้า” ที่สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 เป็นภาพฝูงอิกากำลังรุมจิกตีคนรากหญ้าผู้ชายร่างกายผอมโซ เป็นภาพที่สะท้อนสังคมการเมืองของไทย ฝูงอิกา หมายถึง กลุ่มคนผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือการปกครองที่มีอำนาจในการบริหารบ้านเมืองกำลังใช้อำนาจเบียดเบียนกลุ่มชนระดับล่างของสังคมไทย ซึ่งนักการเมืองมักเรียกคนเหล่านี้ว่าคนรากหญ้า

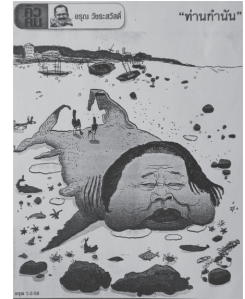
ประดิษฐ์ ตั้งประสาทวงศ์ ใช้สัญลักษณ์รูปอิกาในผลงานจิตรกรรม สีนํ้ามัน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2551 โดยการตีความรูปอิกา คือ ตัวนำซึ่งเหตุแห่งกรรม เหตุแห่งทุกข์ ความเหนื่อยล้า ความมีกิเลสในตัว ของมนุษย์ที่ปรากฏมาในรอยเหยว่นของผิวหนังของชายชรา ที่มีรูปอิกาคอยจิกกินตัวกิเลสเหล่านั้นอยู่บนศีรษะ ซึ่งมีความหมายคือ ความทุกข์ที่กำลังรุมเร้า ส่วนอิกาดตัวล่างที่กำลังยืนเป็นการเชื่อมความรู้สึกระหว่างผลงานจิตรกรรมกับผู้ชื่นชมผลงาน

นาวัต เลิศแสวงกิจ เริ่มต้นสร้างสรรค์งานจิตรกรรมใช้รูปอิกาตั้งแต่พุทธศักราช 2553 เมื่อครั้งเดินทางไปศึกษาปริญญาโททางศิลปะที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สานตินิเกตัน ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ประเทศไทยกำลังประสบเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง จึงหยิบยกประเด็นความขัดแย้งมาสร้างผลงานศิลปะเพื่อรำลึกถึงบ้านเกิด โดยใช้สัญลักษณ์

ของอิกาเป็นตัวแทนของความแตกแยก ล่างร้าย โดยการเขียนเป็นภาพฝูงนกเกาะอยู่บนต้นไม้ บางตัวต่อสู้กันจนขนหลุดปลิวว่อน กิริยาท่าทางอิกาเหล่านั้นเปรียบเหมือนกับผู้คนซึ่งถูกมองว่าแตกแยกจากสังคมอันมีต้นเหตุมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ความเกลียดชังกัน มือคุดอยู่ภายในจิตใจเห็นว่าเป็นบ้านเมืองกำลังวุ่นวายจึงเข้าไปจัดระเบียบด้วยวิธีการของตนเอง เช่น การใช้ความรุนแรง การใส่ความให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนผิด ผลสุดท้ายอาจกลับกลายเป็นมือตนเองที่ต้องเปื้อนเลือด

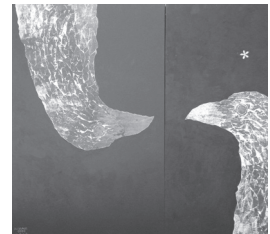
อรุณ วัชรสวัสดิ์ ศิลปินการ์ตูนการเมือง หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน เขียนภาพการ์ตูนล้อการเมืองในหน้า 3 ของหนังสือพิมพ์ มติชนรายวันฉบับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 มีคำบรรยายภาพว่า “ท่านกำนัน” มีความหมายถึงนักการเมืองท้องถิ่นผู้กว้างขวาง แห่งภาคตะวันออกเฉียงที่ปรากฏเป็นข่าวดังอยู่ในห้วงเวลานั้น เปรียบเสมือนซากปลาตัวโตขึ้นมาจนเกยตื้นตายบนชายหาด ส่วนหัวของปลาเป็นรูปใบหน้าคน คล้ายกับกำนันคนดัง บนลำตัวปลา มีอีกา 2 ตัว กำลังจิกกินซากปลาตัวนั้นอยู่

กมล หอมกลิ่น ใช้สัญลักษณ์รูปอิก้าแทนการส่งสาร ลางร้าย ลางบอกเหตุ เรื่องของความรักผสมผสานกับสัญลักษณ์ แบบตะวันตกตัวกามเทพปีกหัก แทนค่าความไม่สมปรารถนาในความรักดังปรากฏในผลงานจิตรกรรมชื่อ “ข้อความนามธรรม” ที่ส่งถึงซึ่งเป็นผลงานที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2556 เพื่อจัดแสดงนิทรรศการ ศิลปกรรมชุดการเดินทางของห้วงเวลาแห่งความทรงจำ ในภาพมีรูปอิก้า 2 ตัวที่เป็นสัญลักษณ์ดังกล่าว

นภพศ กูแระ ใช้สัญลักษณ์รูปอิก้าสร้างสรรค์ผลงาน ภาพพิมพ์ ชื่อภาพ นกสองหัว โดยการให้ความหมายสีดำของ อิก้า คือ เพื่อนสนิทที่ขอบพอกันมากที่สุดแต่มองในด้านมืด หรือมุมมืดที่มีอาจปฏิเสธหรือหลบหลีกหลีกเลี่ยงไปจากเพื่อนที่กำลังแสดงอารมณ์แบบตีสองหน้าในห้วงเวลาเดียวกัน

บทสรุป

จากความคิดที่หลากหลายของผลงานจิตรกรรมของไทยที่ศิลปินใช้รูปอิก้าเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดให้ออกมาตามจินตนาการของปัจเจกบุคคล หากพิจารณาโดยรวมแล้ว รูปอิก้ายังคงแสดงเรื่องราวในแง่ลบเหมือนดังอดีต คือ การนำเอาลักษณะทางกายภาพสีดำ พฤติกรรมต่างๆ ของอิก้า และความรู้สึกถึงลางร้าย ลางสังหรณ์ มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมแต่วิธีการตีความ มุมมองและการนำเสนอของแต่ละบุคคล มีความแตกต่างกันไปตามทักษะและประสบการณ์ มีวิวัฒนาการให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน คือ การร่วมยุคร่วมสมัยกับสากลได้โดยมีลักษณะการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันได้อย่างงดงาม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติภรณ์ ชาลีจันทร์. (2549). *Fine Art Magazine*. 3 (20). กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- เฉลียว ปิยะชน. (2544). *มรดกเครื่องดินเผา*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- น้ำชาติ ประชาชื่น. (นามแฝง). (2555). “รู้ไปไม่ด: อีกา”, *ข่าวสดรายวัน*. วันที่ 6 ธันวาคม 2555.
- นิตดา หงส์วิวัฒน์. (2544). *เครื่องปั้นดินเผา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). *สูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 53*. กรุงเทพฯ: แพลนพรีนติ้ง.
- รัชนี โชติสุทธิกุล. (2542). *สำนวน ภาษิตและคำพังเพยของไทยที่น่าสัตรีมาเปรียบ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- รินดา ปิยะจินดาวงศ์. (2555). *Fine Art Magazine*. 9 (6).
- วิโชค มุกดามณี. (2545). *สื่อประสมและศิลปะแนวจัดวางในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรีนติ้งแอนพับลิชชิ่ง.
- วิภาวี คงมาลา. (2556). *Fine Art Magazine*. 10 (104).
- อรุณ วัชรสวัสดิ์. (2556). “คิวคน: ท่านก้านัน”. *มติชน*. วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2556. หน้า 3.
- Fine Art Magazine April*. (2006). 3 (20).

บุคลากรกรม

- ประดิษฐ์ ตั้งประสาทวงศ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. สนั่น รัตนะ ผู้สัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556.
- นภพงศ์ กู้แร่ ผู้ให้สัมภาษณ์. สนั่น รัตนะ ผู้สัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2556.
- นาวิน เปียดกลาง ผู้ให้สัมภาษณ์. สนั่น รัตนะ ผู้สัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2556.
- อนุพงษ์ จันทร ผู้ให้สัมภาษณ์. สนั่น รัตนะ ผู้สัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2556.